

ÖĞRETMEN ADAYLARINA YÖNELİK MESLEKİ KAYGI ÖLÇEĞİ (MKÖ): GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

OCCUPATIONAL ANXIETY SCALE FOR PROSPECTIVE TEACHERS: A STUDY ON VALIDITY AND RELIABILITY

Emine CABI*, Serpil YALÇINALP**

ÖZ: Son yıllarda toplumsal ve ekonomik değişimler ile eğitim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, öğretmen adaylarının duygu ve düşüncelerini de etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını ölçmeye yönelik bir aracın geliştirilmesidir. Araştırmaya Eğitim Fakültesinin çeşitli programlarında öğrenim gören 283 öğretmen adayı katılmıştır. Mesleki Kaygı Ölçeği'nin (MKÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması için kapsam geçerliği, yapı geçerliği, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ve iki yarı test korelasyonu incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda toplam 45 maddeyi içeren ölçeğin sekiz faktörlü bir yapıdan oluştuğu görülmüştür. Faktörlerin düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyonları 0.23 ile 0.73 arasında, Cronbach Alfa katsayıları ise 0.94 ile 0.67 arasında değişmektedir. T-testi sonuçları, üst %27 ile alt %27 grupların madde ortalamaları arasındaki tüm farkların anlamlı olduğunu göstermiştir.

Anahtar sözcükler: Mesleki kaygı ölçeği, öğretmen adaylarının kaygıları, ölçek geliştirme

ABSTRACT: Prospective teacher's emotions and perceptions are changing so rapidly due to recent developments in technology as well as changes in social and economic structures of the societies. In that respect, continuous investigation of students' needs and their characteristics is very important. The main aim of this study is to develop a scale to measure the occupational anxiety of prospective teachers and 283 prospective teachers at faculty of education were participated in it. Factor analysis was applied for the validity of this scale that consisted of 45 items. Analysis result were indicated eight factors. The corrected item total correlations were ranged between 0.23 and 0.73, whereas the Cronbach Alfa coefficients were between 0.94 and 0.67. Also, t-tests for the item average means of the bottom and top 27% of the groups were presented significant differences between those groups

Keywords: Teaching occupation anxiety, prospective teachers' anxiety, scale development

1. GİRİŞ

Kaygının sözlük anlamları; “üzüntü, endişe duyulan düşünce, tasa”, “bireylerin, toplumsal kümelerin herhangi bir güçlü istek ya da güdülerinin gerçekleşmemesi olasılığı karşısında duydukları tedirginlik”, “güçlü bir istek ya da dürtünün amacına ulaşamayacak gibi gözüktüğü durumlarda beliren tedirgin edici bir duygu” (TDK, 2009, s.1115) olarak karşımıza çıkmaktadır. Cüceloğlu'na (1996) göre ise, gelecekte ne olacağını bilememek insanlar için en belli başlı kaygı nedenlerinden biridir.

Kaygı negatif bir duygusal reaksiyon (Kyriacou ve Sutcliffe, 1978) olarak düşünüldüğünde kaygının en aza indirilmesi insanlarda yaşantı kalitesini yükseltecektir. Bunun için kaygı yaratıcı etmenlerin belirlenmesi kaygının en aza indirilmesi için ilk adım olacaktır. Ülkemizde üniversite öğrencilerinin sıkıntı yaşadıkları problem alanlarını saptamaya yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında kariyer edinme, mezun olunca ne olacaklarını bilememe ve mesleki kaygıların en sık problem yaşanan ilk üç alandan biri olduğu görülmektedir (Kaymak, 1997; Doğan, Sarı, Kazak, Saya ve Altıntaş, 2007; Gizir, 1998; Özbay, 1997; Özdemir, 1985; Şahin, Sezgin, Taş ve Rugancı, 1989. Aktaran: Doğan ve Çoban, 2009).

Öğrenciler büyük ve zorlu bir yarıştan sonra üniversiteli olmaktadır. Bunun ötesinde üniversiteli olmakla kaygıları bitmemekte, öğrenim süreçleri boyunca geleceğe yönelik farklı kaygıları

* Öğretim Görevlisi Doktor, Başkent Üniversitesi, eposta: eminec@baskent.edu.tr

** Yardımcı Doçent Doktor, Başkent Üniversitesi, eposta: serpily@baskent.edu.tr

belirebilmektedir. Üniversite son sınıf öğrencilerinin yaşamlarının en önemli dönemlerinden birinde oldukları ve bu dönemin iş hayatının ya da işsizlik hayatının başlangıcı demek olduğu yadsınamaz. Bu dönemde iş seçimi, gerçek hayatta rolünü almasına ilişkin düşünceler, yaşadığı arkadaşlıklar, iş bulamama korkusu ve değişik sorumluluklar kişide kaygı yaratıcı etmenlerden bazıları olarak görülebilmektedir (Tümerdem, 2007).

Öğretmen adaylarının mesleki kaygıları ile ilgili yapılan çalışmalar Eğitim Fakültelerinde yetiştirilen öğretmen adaylarının kalitesini artırmak için yapılan çalışmalar arasındadır. Günümüzde öğretmenler kaygı duymalarına sebep olan birçok durumla karşı karşıya kalmaktadır. Öğrenci sayılarının artması ile öğrenme zorluklarının yaşanması, öğretmenlerin öğrencilerine yetersiz eğitim verme kaygısı, mesleki güvensizlik ve yetersizlik bunlardan bazılarıdır. Bunun yanında, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin deneyimli öğretmenlere göre kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu da saptanmıştır (Wagner, 2008). Cabı ve Yalçınalp (2009), öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygılarının belirlenmesi amacıyla yaptıkları nitel bir çalışmada öğretmen adaylarında öğrenci ile iletişim, iş bulma, okul yaşantısı, ekonomik yaşantı, mesleki kabul ve çevre ile ilgili kaygılar olduğunu tespit etmişlerdir.

Diğer taraftan, öğretmen adaylarını, mesleğe karşı olumsuz yönde etkileyen nedenlerden biri de Kamu Personeli Seçme Sınavıdır (KPSS). Eğitimini tamamlamış ve iş yaşamına adım atacak olan üniversite gençliğinin önemli bölümünü oluşturan öğretmen adayları mezun olduktan sonra girecekleri KPSS nedeniyle psikolojik sorunlar yaşamakta ve zorlanmaktadırlar. Bu zorlanmalar depresyon, kaygı ve umutsuzluk düzeyini büyük oranda arttırmaktadır (Tümekaya, Aybek ve Çelik, 2007). Başka bir deyişle, öğretmen adayları için mezuniyet sonrası girmek zorunda oldukları KPSS’nde başarılı olamama kaygısı büyük bir problem olarak karşılırlarına çıkmaktadır.

Doğan ve Çoban (2009) öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kaygı düzeylerinin belirlenmesi, tutum ve kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi ve tutum ve kaygı düzeylerini etkileyen değişkenlerin saptanması amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin tutumlarının olumlu, kaygı düzeylerinin düşük ve tutum ile kaygı arasında düşük düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Bu çalışmada araştırmacılar öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu olmasını sevindirici bir bulgu olarak yorumlamakla birlikte kullandıkları ölçeğin mesleki kaygıları belirlemekten çok, klinik kaygı belirtilerini tanımlamada kullanılan bir ölçek olarak geliştirildiğini belirtmekte, bundan sonraki araştırmalarda mesleki kaygıyı ölçen araçların geliştirilerek kullanılmasını önermektedirler.

Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin kaygıları belirli zamanlarda belirli noktalarda yoğunlaşır (Saban, Korkmaz ve Akbaşı, 2004). Fuller’e (1969) göre, bu kaygıları ben-merkezli kaygılar, görev-merkezli kaygılar, ve öğrenci-merkezli kaygılar olmak üzere üç grup altında toplamak mümkündür (Fuller, 1969; Smith, 2000; Taşgın, 2006).

Ben-merkezli kaygıların odak noktasını, bireyin kendisi oluşturur. Ben-merkezli kaygıları taşıyan bir öğretmen adayı, öğretmenlik mesleğini başarı ile sürdürüp sürdüremeyeceği endişesini taşır ve bu nedenle de sürekli olarak yoğun bir stres altındadır. Görev-merkezli kaygıların odak noktasını, bireyin öğreticilik görevi oluşturur. Görev-merkezli kaygıları taşıyan bir öğretmen adayı, iyi bir öğretici olabilme kaygısı içindedir ve bu nedenle de alanında kullanabileceği yeni öğretim yöntemlerini, materyallerini ve araç-gereçlerini araştırmaya başlar. Öğrenci-merkezli kaygıların odak noktasını ise, öğrenciler oluşturur. Öğrenci-merkezli kaygıları taşıyan bir öğretmen adayı, öğretim ile ilgili düşüncelerinde ve tasarımlarında daha çok öğrenci merkezlidir. Böyle bir öğretmen adayı her öğrencinin zihinsel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını en iyi nasıl karşılayabileceğini merak etmeye ve araştırmaya başlar.

Öğretmenlik mesleğine yönelik öğretmenlik kaygısını ölçmek için değişik ölçekler geliştirilmiştir. Bu konuda geliştirilen ölçeklerde çoğunlukla Fuller(1969) ile Fuller ve Bown (1975)’un çalışmaları baz alınmıştır. Örneğin George (1978) Öğretmenlik Kaygıları Ölçeğini söz konusu çalışmalar temelinde gerçekleştirmiştir. Bu ölçek 15 maddeden oluşmaktadır ve ben merkezli, görev merkezli ve öğrenci merkezli kaygıyı ölçmeye yöneliktir. Ölçekte her bir madde 5’li likert

tipinde derecelendirilerek puanlanmaktadır. George (1978) ölçeğin ben ve öğrenci merkezli boyutlarda alfa güvenirlik katsayısının 0.77 ile 0.83, görev merkezli alt boyutta ise 0.67 ile 0.71 arasında değiştiğini belirtmiştir.

Daha sonraki yıllarda Fuller ve Borich (1988) 50 maddeden oluşan Öğretmenlik Kaygı Ölçeğini geliştirmişlerdir. Borich (1992) bu ölçeği temel alarak Öğretmen Kaygı Listesini geliştirmiştir. Bu ölçeğin öğretme kaygısını ölçmek için güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğu belirtilmiştir (Rogan, Borich ve Taylor, 1992). Söz konusu ölçek öğretmeye yönelik kaygıları ben, görev ve etki merkezli olarak ele almıştır. Her bir boyut için 15'er olmak üzere toplam 45 maddeyi içeren ölçek 5'li likert tipinde derecelendirilerek puanlanmaktadır.

Saban, Korkmaz ve Akbaşlı,(2004) Borich'in (1996) geliştirdiği "Öğretmen Adayı Kaygı Ölçeğini Türkçe'ye uyarlanmışlardır. Uyarlanan 45 maddelik ölçek toplam üç bölümden oluşmaktadır; Ben - Merkezli Kaygılar (BMK), Görev - Merkezli Kaygılar (GMK) ve Öğrenci - Merkezli Kaygılar (ÖMK). Ölçeğin orijinalinde yer alan düz ifadeler soru şekline dönüştürülerek uyarlanmıştır. Ölçeğin birinci bölümü (ben merkezli kaygılar) için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.76, ikinci bölümü (görev merkezli kaygılar) için 0.73 ve üçüncü bölüm için 0.76 olarak bulunmuştur.

Yapılan araştırmalarda, ülkemizde öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını ortaya çıkaracak özgün bir ölçeğin geliştirilmediği görülmektedir. Günümüzde kaliteli ve nitelikli öğretmenler yetiştirmek için önemli çalışmalar yapılmaktadır. Bu bağlamda, yapılan araştırmanın öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını ortaya çıkarılması konusunda yetersizliklerin giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı ülkemizde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygılarının doğru bir şekilde ölçülebilmesini sağlayacak olan bir ölçme aracı geliştirmektir.

2. YÖNTEM

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için yapılan nicel çalışmada Eğitim Fakültesinin çeşitli programlarında öğrenim gören 283 öğretmen adayı yer almış olup, kapsam geçerliği, yapı geçerliği, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ve iki yarı test korelasyonu incelenmiştir.

2.1.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2008-2009 öğretim yılında Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Lisans Eğitimi ve Tezsiz Yüksek Lisans Eğitimi alan toplam 283 öğretmen adayı oluşturmuştur. Ölçeğin geçerlik ve güvenirliği için yapılan bu çalışmada başlangıçta 287 kişi yer almış, ancak 5 öğrenciye ait veriler öğrenciler tarafından boş bırakıldığı için analiz işlemine katılmamış, sonuç olarak 283 öğrenciden alınan veriler değerlendirmeye alınmıştır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %36.4'ü kız, %63.6'sı erkektir. Sınıflara göre dağılımda birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin oranı %11.3, ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin oranı %16.2, üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin oranı %5.7, dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin oranı %9.9 ve TYL programında öğrenim gören öğrencilerin oranı %56.9'dur. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin öğrenim gördükleri programlara göre dağılımı ise BÖTE %33.6, İMÖ %9.5, TYL %56.9'dur.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Özellikleri

		Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	103	36.4
	Erkek	180	63.6
	Toplam	283	100
Sınıf	1. Sınıf	32	11.3
	2. Sınıf	46	16.2
	3. Sınıf	16	5.7
	4. Sınıf	28	9.9
	TYL	161	56.9
	Toplam	283	100
Bölüm	BÖTE	95	33.6
	İMÖ	27	9.5
	TYL	161	56.9
	Toplam	283	100

BÖTE: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, İMÖ:İlköğretim Matematik Öğretmenliği, TYL: Tezsiz Yüksek Lisans

2.2. Mesleki Kaygı Ölçeği (MKÖ) Maddelerini Oluşturma Çalışmaları

Araştırmanın madde oluşturma sürecinde Cabı ve Yalçınalp (2009)'ın çalışması temel alınmıştır. Söz konusu çalışmada Orta Öğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programları'nda öğrenim görmekte olan 152 öğretmen adayına "Öğretmenlik mesleğine yönelik kaygılarınız nelerdir?" şeklinde bir açık uçlu soru yöneltilerek öğretmenlik mesleğine ilişkin akıllarına gelen kaygı veren durumları yansıtılmaları amaçlanmıştır. Açık uçlu sorulara verilen cevaplara yapılan içerik analizi sonucunda öğrenci merkezli, görev merkezli ve ben merkezli kaygılar olmak üzere üç ana kategori belirlenmiştir. Ayrıca, öğrenci merkezli kaygı kategorisi iletişim ve öğretim olarak iki alt kategoride, görev merkezli kaygı kategorisi mesleki yetersizlik alt kategorisinde, ben merkezli kategori ise atama, okul yaşantısı, ekonomik, mesleki kabul, çevre ve kişisel-mesleki kaygılar olmak üzere altı alt kategoride tanımlanmıştır. Söz konusu çalışmanın ortaya çıkan ana ve alt kategorileri dikkate alınarak ve ayrıca genişletilen alan yazın taraması sonucu benzer çalışmalarda kullanılan araçlara ulaşılarak 54 kaygı maddesi yazılmıştır.

Taslak ölçeğin başına mezuniyet yılı, bölüm, cinsiyete yönelik kişisel bilgileri yazmaları istenen bir bölüm eklenmiştir. Kompozisyon çalışması sonucunda 39 madde, alan yazın incelemesi sonucunda ise 10 madde oluşturulmuştur. Taslak ölçek bu hali ile yedi alan uzmanı görüşüne ve önerisine sunulmuştur. Alan uzmanlarının önerisi doğrultusunda taslak ölçeğe 5 madde daha eklenmiş ve toplam madde sayısı 54 olarak belirlenmiştir. Toplam maddeler Fuller'in (1969) çalışması dikkate alınarak üç ana kategoriyi (ben merkezli kaygılar, görev merkezli kaygılar ve öğrenci merkezli kaygılar), ve Cabı ve Yalçınalp (2009)'ın çalışmalarında belirtilen alt kategorileri kapsayacak şekilde oluşturulmaya çalışılmıştır. Taslak ölçek 5'li likert formatında (1=Çok Kaygılanıyorum, 2=Oldukça Kaygılanıyorum, 3=Kısmen Kaygılanıyorum, 4=Çok Az Kaygılanıyorum, 5= Kaygılanmıyorum) derecelendirilmiştir. Genellikle uygulamada olumlu maddeler fazla puan alacak şekilde derecelendirme yapılması uygundur (Tavşancıl, 2006).

2.3. Verilerin Analizi

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Ölçeği'ne ait verilerin analizi için SPSS 13.5 programı kullanılmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliğini belirlemede eğitim ve ölçme değerlendirme alanından 7 uzmanın görüşlerine başvurulmuştur. Yapı geçerliğini belirleyebilmek için faktör analizi yapılmıştır. Ölçekte yer alacak maddelerin ayırt edicilik güçleri hakkında bilgi edinmek için madde-toplam korelasyonuna bakılmıştır. Madde toplam korelasyonu maddelerin benzer davranışlarını örneklediğini göstermiş ve testin iç tutarlılığı hakkında bilgi vermiştir. Yine Cronbach Alfa ve İki Yarı Test (Spearman Brown) korelasyonu kullanılarak testin iç tutarlılığı incelenmiştir.

3. BULGULAR ve YORUMLAR

3.1. Kapsam Geçerliği

Kapsam geçerliğini test etmede kullanılan en mantıklı yollardan biri, uzman görüşüne başvurmaktır. Uzmandan beklenen, testin taslak formunda yer alan maddeleri kapsam geçerliği bakımından değerlendirmesidir (Büyüköztürk, 2006).

MKÖ taslak formunda yer alan maddeler ve ölçeğin başında yer alan yönergeler üzerindeki görüşlerini almak üzere psikoloji ve eğitim bilimlerinde çalışan 7 uzmanın ve 25 öğretmen adayının görüşlerine sunulmuştur. Uzmanların ve öğretmen adaylarının değerlendirmeleri sonucunda bazı maddelerin ölçekten çıkarılmasına, bazı maddelerdeki ifadelerin düzeltilmesine ve gelen önerilere göre yeni maddelerin eklenmesine karar verilmiştir. Sonuçta 4 madde çıkarılarak 50 madde ile ölçeğin uygulama aşamasına geçilmiştir.

3.2. Yapı Geçerliği

Yapı geçerliği, testin ölçülmek istenen davranış bağlamında soyut bir kavramı (faktörü) doğru bir şekilde ölçebilmesi derecesini gösterir. Bireyin tutum, güdü, performans, yetenek gibi psikolojik özelliklerini ölçmek amacıyla çok sayıda ölçülebilir, gözlenebilir sorular oluşturulur. Hazırlanan bu soruların belirtilen özellikleri ne derece doğru ölçtüğü sorunu yapı geçerliği ile ilgilidir (Büyüköztürk, 2006).

Verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Sphericity testi ile incelenebilir. KMO'nun 1'e yaklaştıkça mükemmel 0.50'nin altında ise kabul edilemez (0.90'larda mükemmel, 0.80'lerde çok iyi, 0.70'lerde ve 0.60'larda vasat, 0.50'lerde kötü) olduğu belirtilmektedir (Tavşancıl, 2006).

Geliştirilmiş olan Mesleki Kaygı Ölçeğinin yapı geçerliği faktör analizi ile incelenmiştir. Ölçekte KMO değeri 0.92 olarak elde edilmiştir. Bu sonuca göre elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olduğu söylenebilir. Ayrıca Bartlett testi sonucu da dağılımın normal dağılıma yakın olduğunu ve verilerin faktör analizi için uygun olduğunu belirtmektedir.

Ölçekten elde edilen veriler üzerinde temel bileşenler analizi (Principal Component Analysis) ve varimaks rotasyonu tekniği kullanılmıştır. Uygulanan faktör analizi sonucunda önce özdeğeri 1'in üzerinde olan 10 faktör bulunmuştur. Analize dahil değişkenlerle ilgili toplam varyansın 2/3'ü kadar miktarının ilk olarak kapsandığı faktör sayısı, önemli faktör sayısı olarak değerlendirilir (Büyüköztürk 2006). Faktör analizine alınan değişkenlerin (maddelerin) kaç faktörde toplandığını belirlemek amacıyla öncelikle özdeğerlere (eigenvalue) ve açıklanan yüzdelere bakılmıştır (Gelbal, 2004). Faktör sayılarının toplam varyansın 2/3'ünü kapsamaması ve faktörlerin öz değerlerine dayalı olarak çizilen çizgi grafiğinin (scree plot) incelenmesi sonucunda faktör sayısının sekiz olmasına karar verilmiştir. Elde edilen faktörlerin özdeğerleri, açıkladıkları varyanslar ve toplam varyanslar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Faktör Özellikleri

Faktör	Özdeğer	Varyans (%)	Toplam Varyans (%)
1	16.640	19.883	19.883
2	4.117	9.245	29.128
3	2.109	8.582	37.711
4	1.759	6.795	44.506
5	1.517	6.595	51.101
6	1.485	5.286	56.387
7	1.284	4.964	61.351
8	1.200	4.374	65.724

Tablo 2'de görüldüğü gibi, tüm faktörlerin toplam varyansı açıklama yüzdesi 65.724 bulunmuştur. Maddelerin ortak faktör varyanslarının 1.00'a yakın ya da 0.66'nın üzerinde olması iyi

bir çözümdür. Faktör analizlerinde faktör yüklerinin toplam varyansın açıklama yüzdesinin 40'ın üzerinde olması kabul edilebilir (Kline, 1994). Elde edilen değer literatürde kabul edilebilir değerler üzerindedir.

Tablo 3. MKÖ Faktör Analizi Sonuçları (Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi Sonuçları)

Madde	Ortak Faktör Varyansı	Faktör Yük Değerleri							
		Fak. 1	Fak. 2	Fak. 3	Fak. 4	Fak. 5	Fak. 6	Fak. 7	Fak. 8
S17	.664	.754							
S18	.710	.752							
S21	.679	.740							
S13	.684	.717							
S20	.661	.714							
S19	.657	.711							
S11	.639	.702							
S12	.676	.695							
S16	.551	.656							
S23	.722	.602							
S22	.655	.574							
S1	.550	.546							
S15	.379	.542							
S14	.522	.525							
S33	.791		.847						
S41	.724		.827						
S32	.725		.795						
S34	.508		.629						
S39	.542		.569						
S40	.543		.499						
S38	.625		.497						
S7	.691			.742					
S8	.769			.735					
S6	.731			.706					
S9	.727			.686					
S5	.712			.651					
S10	.607			.505					
S28	.627				.725				
S30	.715				.640				
S31	.683				.610				
S29	.494				.576				
S26	.615				.535				
S42	.639					.694			
S43	.632					.632			
S44	.737					.614			
S45	.751	0,527				.571			
S3	.848						.899		
S2	.767						.824		
S4	.654						.748		
S36	.697							.718	
S35	.629							.692	
S37	.684							.616	
S25	.648								.659
S27	.617								.616
S24	.667								.585

Not : %45'in altındaki değerler gösterilmemiştir.

Faktör analizinde aynı yapıyı ölçmeyen maddelerin ayıklanmasında Büyüköztürk'ün (2006) belirttiği şu ölçütler dikkate alınmıştır: i) Faktör yük değerlerinin 0.45 ya da daha yüksek olması ii) Maddelerin tek bir faktörde yüksek yük değerine, diğer faktörlerde ise düşük yük değerine sahip olması. iii) Yüksek iki yük değeri arasındaki farkın en az 0.10 olması. Buna göre, faktör analizi sonunda 11, 31, 34, 42 ve 50. maddeler yukarıda belirtilen özellikleri taşımadığı için ölçekten

çıkarılmıştır. Bir madde de (madde 49, yeniden numaralandırıldığında madde 45) her iki faktördeki yük değeri arasındaki fark 0.1'den az olmakla birlikte, maddenin yüksek olduğu faktördeki önemi göz önüne alınarak madde ölçekten çıkarılmamıştır. Bu maddenin (“Okulda benden beklenen mesleğimin gerektirdiği özellikleri taşıyamamaktan”) kişisel gelişim faktörü içerisinde yer almasının uygun olacağı düşünülmüştür. Ölçekte kalmasına karar verilen 45 maddenin (yeniden numaralandırılmış olarak) özellikleri Tablo 3’de verilmiştir.

MKÖ üzerinden faktör döndürme ile yapılan faktör döndürme sonucu faktörlerde yer alan maddelerin yük değerleri Tablo 3’de görüldüğü gibi sırasıyla birinci faktör 0.754- 0.525, ikinci faktör 0.847- 0.497, üçüncü faktör 0.742-0.505, dördüncü faktör 0.725-0.535, beşinci faktör 0.694-0.571, altıncı faktör 0.899-0.748, yedinci faktör 0.718-0.616, sekizinci faktör 0.659-0.585 arasındadır. Faktörlerin isimlendirilmesi bir faktör altında büyük ağırlıkları olan değişkenleri gruplayarak gerçekleştirilmektedir. Faktörlerde toplanan maddelerin içerdiği anlamlara bakılarak birinci faktör “Görev Merkezli Kaygı”, ikinci faktör “Ekonomik/Sosyal Merkezli Kaygı”, üçüncü faktör “Öğrenci / İletişim Merkezli Kaygı”, dördüncü faktör “Meslektaş ve Veli Merkezli Kaygı”, beşinci faktör “Kişisel Gelişim Merkezli Kaygı”, altıncı faktör “Atanma merkezli Kaygı”, yedinci faktör “Uyum Merkezli Kaygı”, ve sekizinci faktör , “Okul Yönetimi Merkezli Kaygı” olarak isimlendirilmiştir (Tablo 4).

3.3. Madde Toplam Korelasyonları

Madde Toplam Korelasyon’ları test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Madde Toplam Korelasyonu’nun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini gösterir ve testin iç tutarlığının yüksek olduğunu gösterir. Genel olarak, madde toplam korelasyonu 0.30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyi ölçülen özelliğe sahip olan bireyler ile sahip olmayan bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, 0.20-0.30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği veya maddenin düzeltilmesi gerektiği, 0.20’den daha düşük maddelerin ise teste alınmaması gerektiği söylenebilir (Büyüköztürk, 2006).

Faktör analizi sonunda çıkarılan maddelerden sonra maddeler yeniden numaralandırılmış ve Tablo 4’de verilen faktör alanlarına göre yerleştirilmiştir. Faktörlere maddelerin içerikleri dikkate alınarak isim verilmeye çalışılmıştır. Her bir faktörde bulunan maddeler ve faktörlere verilen isimler, Madde Toplam Korelasyonları ve t-değerleri Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Maddelerin Ortalama, Standart Sapma, Madde Toplam Korelasyonları ve t-Değerleri

No	Madde ve Faktörler	Ort.	SS.	Düzeltilen Madde Toplam Korela. ¹	t (Alt%27-Üst%27) ²
Faktör 1 (Görev Merkezli Kaygı)					
1	Öğretmenlik mesleğini seçmemde kararsızlık yaşamaktan	3.604	1.241	0.48	-9.07
11	Bilgilerimi öğrenciye aktaramamaktan	3.861	1.074	0.63	-10.53
12	Öğrencilerimin mesleki bilgimi yetersiz bulmalarından	3.800	1.092	0.67	-13.61
13	Öğrencilerimin derse ilgisini çekememekten	3.656	1.051	0.70	-13.66
14	Öğrencilerimin bilemeyeceğim bir soruyu sorduklarında panik yaşamaktan	3.635	1.079	0.61	-10.41
15	Hazırlıksız derse girmekten	3.625	1.148	0.52	-9.69
16	Ders öncesi derse gireceğim için huzursuzluk yaşamak	3.815	1.022	0.60	-13.04
17	Derste bilgi ve becerilerimi öğrencilerime aktaramamaktan	3.793	1.047	0.67	-13.61
18	Öğrencilerime etkin değerlendirme yöntemleri uygulayamamaktan	3.687	1.029	0.71	-13.58
19	Bireysel farklılıkları göz önüne alarak ders işleyememekten	3.570	1.110	0.63	-12.29
20	Derslerimde öğretim yöntem ve tekniklerini yerinde kullanamamaktan	3.612	1.077	0.69	-13.07
21	Sınıfta öğretimi organize edememekten	3.687	1.018	0.70	-14.40
22	Sınıfta otorite sağlayamamaktan	3.547	1.195	0.68	-15.66

Tablo 4 (Devam). Maddelerin Ortalama, Standart Sapma, Madde Toplam Korelasyonları ve t-Değerleri

No	Madde ve Faktörler	Ort.	SS.	Düzeltilmiş Madde Toplam Korela. ¹	t (Alt%27-Üst%27) ²
23	Etkin bir sınıf yönetimi için yeterli olamamaktan	3.562	1.160	0.73	-18.65
Faktör 2 (Ekonomik/Sosyal Merkezli Kaygı)					
32	Mesleğimden elde edeceğim gelir ile normal bir yaşantıya sahip olamayacağımdan	2.938	1.272	0.46	-7.78
33	Mesleğimden elde edeceğim gelir ile ailemin ihtiyaçlarını karşılayamamaktan	2.931	1.299	0.44	-7.73
34	Toplumda mesleğime yönelik saygının azalmasından	2.935	1.308	0.46	-8.24
38	Mesleğimde kendimi geliştireceğim olanakları bulamamaktan	3.011	1.215	0.60	-10.21
39	Mesleğimi yaptığım yerde sosyal ve kültürel faaliyetlerin kısıtlı olmasından	2.862	1.212	0.45	-8.47
40	Çalışma (sınıf) ortamının mesleğimi yapmaya uygun olmamasından	2.848	1.193	0.45	-7.73
41	Gelirim yetersiz olmasından dolayı sosyal ve kültürel faaliyetlerimin kısıtlanmasından	2.935	1.243	0.44	-7.55
Faktör 3 (Öğrenci / İletişim Merkezli Kaygı)					
5	Öğrencilerimle iletişim kuramamaktan	3.677	1.239	0.65	-13.97
6	Öğrencilerimden saygı görememekten	3.534	1.236	0.66	-16.03
7	Öğrencilerimin sorunlarının farkına varamamaktan	3.457	1.141	0.54	-8.92
8	Öğrencilerimle empati kuramamaktan	3.740	1.118	0.63	-11.50
9	Öğrencilerimin beni sevmemesinden	3.750	1.152	0.66	-12.88
10	Problemlili öğrenciler ile başa çıkamamaktan	3.325	1.217	0.67	-15.44
Faktör 4 (Meslektaş ve Veli Merkezli Kaygı)					
26	Meslektaşlarım ile iletişim kuramamaktan	3.704	1.095	0.61	-11.73
28	Okulda öğrenci veya meslektaşlarım tarafından şiddete maruz kalmaktan	3.728	1.161	0.47	-8.56
29	Sınıfta ders anlatırken kontrol amaçlı (okul müdürü, müfettiş vs. tarafından) izleniyor olmaktan	3.507	1.127	0.48	-7.71
30	Meslektaşlarımın alan bilgimi yetersiz bulmasından	3.851	1.018	0.63	-12.65
31	Velilerin beni yetersiz bulmasından	3.865	1.084	0.62	-11.86
Faktör 5 (Kişisel Gelişim Merkezli Kaygı)					
42	Öğrendiğim bilgi ve becerilerin bana yeterli olacağını düşünerek kendimi yenileyememekten	3.527	1.125	0.56	-10.15
43	Sıkıcı bir öğretmen olmaktan	3.476	1.219	0.61	-12.15
44	Öğrenciye iyi bir model olamamaktan	3.730	1.174	0.66	-14.05
45	Okulda benden beklenen mesleğimin gerektirdiği özellikleri taşıyamamaktan	3.703	1.128	0.66	-12.79
Faktör 6 (Atama Merkezli Kaygı)					
2	Atama sınavından düşük not almaktan	2.544	1.253	0.34	-7.36
3	Atama sınavı sonucu <u>herhangi</u> bir yere atanamamaktan	2.441	1.247	0.23	-4.93
4	Atama sınavı sonucu <u>istediğim</u> bir yere atanamamaktan	2.630	1.346	0.23	-4.93
Faktör 7 (Uyum Merkezli Kaygı)					
35	Öğretmenlik mesleğini seçtiğimden dolayı pişman olmaktan	3.592	1.274	0.48	-9.43
36	İstemediğim bir bölgede/şehirde görev yapmaktan	3.073	1.288	0.51	-10.16
37	Görev yaptığım çevreye uyum sağlayamamaktan	3.167	1.268	0.60	-13.19
Faktör 8 (Okul Yönetimi Merkezli Kaygı)					
24	Okul yönetimi ile problem yaşamaktan	3.358	1.169	0.51	-8.84
25	Okul yönetiminin bana adil davranmamasından	3.131	1.179	0.50	-8.26
27	Okulda ders araç gereçlerinin yetersiz olmasından	2.743	1.138	0.25	-2.84
¹ N=283		² n ₁ =n ₂ =76		P<.001	

Tablo 4 incelendiğinde MKÖ'deki maddeler için Madde Toplam Korelasyonlarının 0.23 ile 0.71 arasında değiştiği görülmektedir. 3. 4. ve 27 maddelerin Madde Toplam Korelasyonları 0.20-0.30 arasında olmakla birlikte buldukları faktörde önemli davranışları ölçtükleri düşünülerek teste alınması zorunlu görülmüştür.

Testin toplam puanlarına göre oluşturulan alt %27 ve üst %27'lik grupların madde ortalama puanlarının ilişkisiz t-testi kullanılarak sınanması sonucunda farkların anlamlı çıkması testin iç tutarlığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. MKÖ Madde Toplam Korelasyonları ile alt %27 ve üst %27'lik grupların madde puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir. Analiz sonucunda tüm maddeler ($p < .001$) anlamlı bulunmuştur. Buna göre ölçekteki maddelerin aynı davranışı ölçmeye yönelik olduğu söylenebilir.

3.4. Cronbach Alfa

Her bir madde puanı ile toplam test puanı arasındaki korelasyonu incelemek amacı ile test maddelerine verilecek cevapların üç veya daha fazla olması durumunda Cronbach Alfa güvenilirliği hesaplanır. Güvenirlik katsayısının 0.70 ve daha üstünde olması test puanlarının güvenilirliği için yeterli olabilir (Büyükoztürk, 2006).

Tablo 5'de görüldüğü üzere MKÖ'de yer alan sekiz faktörün Cronbach Alfa katsayılarının 0.94 ile 0.67 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin bütününden kestirilen toplam güvenirlilik katsayısı 0.95 olarak belirlenmiştir.

3.5. İki Yarı Test (Spearman Brown)

MKÖ ölçeğindeki faktörlerin Spearman Brown iki yarı test korelasyonu Tablo 5'de verilmiştir. "Bir ölçeğin iki yarıya bölünmesi yönetimi ile elde edilen güvenirlilik katsayısı, eşdeğer iki yarı güvenirliliği olarak" adlandırılır. Ölçeğin alt boyutları varsa her alt boyut kendi içinde bir bütün olarak kabul edilip alt boyutlar için de yapılabilir ve ölçek güvenirliliğini saptamak yöntemleri içinde en çok kullanılanıdır" (Tavşancıl, 2006).

Tablo 5. Alfa ve Spearman Brown İki Yarı Test Güvenirliliği

Faktör	Alfa α	İki Yarı Test Korelasyonu
Faktör 1	.94	.92
Faktör 2	.88	.79
Faktör 3	.90	.90
Faktör 4	.82	.77
Faktör 5	.85	.80
Faktör 6	.82	.71
Faktör 7	.77	.76
Faktör 8	.67	.70
Toplam	.95	.84

Tablo 5'e göre Cronbach Alfa katsayıları ve Spearman Brown iki yarı test korelasyonu incelendiğinde değerler MKÖ'nin güvenirliliği için yeterli görülmektedir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygılarının belirlenmesi, kaliteli ve nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmada ülkemizde öğretmen adaylarının mesleki kaygılarının ölçülebilmesi amacı ile bir ölçek geliştirilerek söz konusu ölçeğin güvenirlilik ve geçerliğinin saptanmasına yönelik analizler gerçekleştirilmiştir.

Geliştirilen ölçme aracı, 283 öğretmen adayına uygulanmıştır. Geçerlik ve güvenirliliği test etmek amacıyla kapsam geçerliğine, yapı geçerliğine, t-testi kullanılarak üst %27 ile alt %27 grupların madde ortalamaları arasındaki farkların anlamlılığına, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonuna, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısına ve iki yarı test korelasyonuna bakılmıştır. Yapılan analizler

sonucunda toplam 45 maddeyi içeren ölçek sekiz faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Faktörlerin düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyonları 0.23 ile 0.73 arasında, Cronbach Alfa katsayıları ise 0.94 ile 0.67 arasında değişmektedir. T-testi sonuçları, üst %27 ile alt %27 grupların madde ortalamaları arasındaki tüm farkların anlamlı olduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak Mesleki Kaygı Ölçeği, öğretmen adaylarının mesleki kaygısını ölçmeye yönelik geliştirilmiş olup, bu ölçeğin mesleki kaygıyı ölçebileceği ve yeterli düzeyde geçerlik ve güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın kapsamadığı öğretmen yetiştiren programların tamamını içerek şekilde benzer özelliklerde, farklı gruplarda güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarının yinelenmesi ve yapılan analizlerin karşılaştırılması önerilir.

Çalışmanın Kayıt Tarihi : 14.09.2009
Yayına Kabul Edildiği Tarih : 27.08.2012

5. KAYNAKLAR

- Borich, G. D. (1992). *Effective teaching methods*. 2nd edn. Columbus, OH: Macmillan.
- Borich, G. D. (1996). *Effective teaching methods*. 3rd edn. Columbus, OH: Prentice Hall, Inc.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Soysal bilimler için veri analizi el kitabı*, Ankara: Pegem Yayınları
- Cabı, E., ve Yalçınalp S., (2009). Öğretmen adaylarının mesleki ve eğitim teknolojilerini kullanma kaygı düzeylerine yönelik görüşleri, *IV. International Educational Technology Conference*, Hacettepe Üniversitesi, S. 579.
- Cüceloğlu, D. (1996). *İnsan ve davranışı* (6. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dogan, T., ve Coban, A. E. (2009). Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, sayfa 106
- Fuller, F. F. (1969). Concerns of teachers: A developmental conceptualization. *American Education Research Journal*, 6, 207-226.
- Fuller, F. F. & Borich, G. (1988) Teachers concerns checklist, G. Borich (Ed.) *Effective Teaching Methods* (Toronto, Merrill), 62-72 and 321-322.
- Fuller, F.F. & Bown, O.H. (1975). Becoming a teacher, in K.J. Rehage (Ed.) *Teacher Education*, NSSE 74th Yearbook, part II, Chicago: University of Chicago Press
- Gelbalı S. (2004). Lezbiyen ve gaylere yönelik tutum ölçeği: bir güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *TÜRK HIV AIDS, HATAM*, Temmuz-Ağustos-Eylül 2004, Sayı: 7, Yayın:3
- George, A. A. (1978). Measuring self, task, and impact concerns: a manual for use of the teacher concerns questionnaire, Austin, TX: University of Texas, *Research and Development Center for Teacher Education*.
- Kline, P. (1994). An easy guide to factor analysis. *UKK Routledge*, 1990
- Kyriacou, C. & Sutcliffe J. (1979). Teacher stress and satisfaction, *Educational Research* 21, pp. 89-96.
- Rogan, J.M., G.D. Borich, & Taylor H.P. (1992). Validation of the stages of concern questionnaire. *Action in Teacher Education*, (Summer) 2: 43-9.
- Saban, A., Korkmaz, İ. ve Akbaşlı, S. (2004). Öğretmen adaylarının mesleki kaygıları. *Eurasian Journal of Educational Research*, 17, (pp,198 – 208).
- Smith, B. F. (2000). Emerging themes in problems experienced by student teachers: a framework for analysis college *Student Journal*, Dec.
- Taşgın, Ö. (2006). Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. Ekim sayısı. Cilt:14 No:2. (679-686).
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*, Nobel Yayın Dağıtım, 3. Baskı

- TDK. (2009). *Büyük Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu*. [Çevrim-içi: <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=187789>], Erişim tarihi: 28.02.2009
- Tümerdem, R. (2007). Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. [Çevrim-içi: <http://www.e-sosder.com/dergi/2032-45.pdf>], Erişim tarihi: 23.06.2009
- Tümekaya, S., Aybek, B. ve Çelik, M. (2007). Kpss'ye girecek öğretmen adaylarındaki umutsuzluk ve durumluk-sürekli kaygı düzeylerini yordayıcı değişkenlerin incelenmesi. *KUYEB*, Cilt / Sayı: 7/2 Mayıs 2007
- Wagner, L. A. (2008). Occupational stress and coping resources of K--12 probationary teachers, *Doctoral Thesis / Dissertation* 157 Pages

Extended Abstract

Investigation of prospective teachers' anxiety towards their occupation is important in better training of them as teachers of future. Anxiety for the teaching as an occupation was determined past studies. But a new scale is required since there could be changes in dimensions and contributing factors of such anxiety due to developments and changes in socio-economic, cultural and geographical conditions. This scale was developed on the purpose of developing a scale for the prospective teachers' anxiety toward their occupation in Turkey in current conditions. It could be regarded as distinctive since it reflects the anxiety of prospective teachers that were being trained in current conditions in universities in Turkey in our time.

Stages of Development of Teaching Occupation Anxiety Scale:

During the construction of items, views of 152 prospective teachers were collected who were enrolled in a graduate program for middle school teachers in History and Turkish branches. Based on results of the document analysis of this collected data and the results of a literature survey, 54 items were placed in scale.

283 prospective teachers during the 2008-2009 academic year who were enrolled in program for middle school teachers in History and Turkish branches at faculty of education were constituted the participants of this study. SPSS 13.5 statistical Package Program was used for the analysis of the collected data through Teaching Occupation Anxiety Scale.

For the analysis of data regarding the validity and reliability of the developed scale following analyses were conducted; content validity, construct validity, t-test for the significant difference between the item mean correlations of top and bottom %27 of the group, corrected item-total correlations, Cronbach Alpha internal consistency coefficients, and split-half test correlations. Results of such analyses were indicated as follows;

- Regarding the content validity, seven experts' and 25 students' opinions were taken into consideration to change, delete and add items over those 54 items. Number of items was finalized as 50.
- The suitability of the data for factor analysis were tested by using Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Bartlett Sphericity tests. Coefficient of KMO was found as 0.92 and result of Bartlett Sphericity tests indicated normal distribution of the data and suitability of the factor analysis for variables.
- As the results of Principal Component Analysis and Varimax Rotation, firstly 10 factors were identified with self values less than 1.0. Since the number of factors were consisted the 2/3 of the total variance, 8 factors were retained. Scree Plot Test that drawn based on the self values of factors was also used in such decision.
- All factors' explaining the total variance was found as 65.724 and it is in an acceptable range.
- Items 11., 31., 34., 42. and 50. were discarded from the scale since those items did not possess the desired features. 45 items were decided to be included in the scale. Rest of the items in the scale had factor loads ranging between 0.497 and 0.899. As the result of Rotation Varimax analysis, the range of factor loads of the items for the first factor was found as 0.754-0.525, 0.847-0.497 for the second, 0.742-0.505 for the third, 0.725-0.535 for the fourth, 0.694-0.571 for the fifth, 0.899-0.748 for the sixth, 0.718-0.616 for the seventh and 0.659-0.585 for the eighth factor. Those sub factors were identified as "job oriented" for factor 1, "socio-economic" for factor 2, "interaction with students" for factor 3, "colleagues and students' parents" for factor 4, "individual self-development" for factor 5, "occupational exam" for factor 6, "adoption" for factor 7 and "school management" for factor 8.

- T-tests for the item average means of the bottom and top 27% of the groups were presented significant difference between those groups. This indicates the internal consistency as the validity for this scale.
- Total item correlations were changed between the range of 0.23 and 0.73 which were higher than 0.2 (values higher than 2.0 were accepted as reliable measures in the literature).
- Cronbach Alfa coefficients for the eight factors were 0.94, 0.88, 0.90, 0.82, .85, 0.82, 0.77 and 0.67 in order. Those values being higher than 0.70 indicates consistency for the whole scale and inter-consistency in sub factors.
- Split half test results (Spearman Brown) were found as ranging 0.72-0.92 which was quite enough for the reliability of this scale.

As a result, a scale for teaching occupation anxiety was developed that was reliable and valid enough to measure the prospective teachers' anxiety toward their occupation. It has been suggested to conduct this study with different samples covering students from other teacher training programs to repeat validity and reliability measures and to compare the results.